

GODE RÅD OG STRATEGIER I SPECIALEVEJLEDNING

Tine Wirenfeldt Jensen og Gitte Wichmann-Hansen

HVAD ER SPECIALETS FUNKTION?

- ▶ Specialevejledning er vejledning hen imod noget – en bestemt forståelse af, hvad det er, den studerende skal lære af at skrive speciale og skal kunne efter at have skrevet et.
- ▶ Hvad hjælper det, at de studerende bliver hurtigt færdige (“bliver gennemført”), hvis de ikke lærer det, vi ønsker de skal lære af at skrive speciale?
- ▶ Hvordan diskuterer vi, hvad studerende skal lære af at skrive speciale og hvad de skal kunne efter at have skrevet et?

SPECIALET UNDER FORANDRING

- ▶ Fremdriftsreformen
- ▶ 6 måneders-reglen
- ▶ Bolognaprocessen
- ▶ Masseuniversitetet/øget studenterdiversitet
- ▶ Medieudviklingen
- ▶ Globalisering/internationalisering

NYE KRAV TIL AT EKSPLICITERE SPECIALETS FORMÅL OG BETYDNING

- ▶ Traditionsbåren praksis ikke længere nok
- ▶ Mangel på ekspliciterede forståelser af specialets formål, betydning og læringsudbytte
 - › *Blind spot* – der er mangel på forskning i specialet som lærings- og bedømmelsesform
 - › Litteraturen behandler næsten udelukkende specialet opsplittet i delelementer hvilket har legitimeret en fragmenteret tilgang til specialet
 - › Den internationale litteratur om specialet kan i meget lille grad overføres til danske forhold.
- ▶ Forståelsen af specialet er primært forankret i de faglige miljøer og hos de enkelte specialevejledere

INTERVIEWUNDERSØGELSE

- ▶ 20 interviews med specialevejledere, AU
- ▶ 10 fra humanistiske uddannelser
- ▶ 5 fra Datalogi
- ▶ 5 fra Statskundskab

SELVSTÆNDIGHEDSBEGREBETS SÆRLIGE FUNKTION

- ▶ Selvstændighedsbegrebet er meget tæt knyttet til specialet og udgør næsten et argument i sig selv
- ▶ Selvstændighedsbegrebet spiller en central rolle i studieordningerne, hvor det muliggør at de kan fremstå som en sammenhængende, meningsfuld tekst – forener tilsyneladende en kompetence- og dannelsesmakrodiskurs
- ▶ Men der er en mangel på bevidsthed om at selvstændighed er et så sammensat og mangetydigt begreb som det er tilfældet

Selvstændige studerende

- ▶ Vejledernes forståelser af hvordan den specialestuderende kan vise selvstændighed eller mangel på samme

- ▶ Opdelt i tre faser:
 - › Specialeopstart
 - › Undervejs i specialeskrivningsprocessen
 - › Efter aflevering

- ▶ To figurer: den mest og den mindst selvstændige studerende

	Specialeopstart	Undervejs i specialeskrivningsprocessen	Efter aflevering
Den mest selvstændige studerende	Vælger selv eksamensform Udvalger selv en vejleder efter egne kriterier Vælger selv emne (holst et, der ikke er præsenteret i undervisningen) Formulerer selv en problemstilling Skriver speciale alene efter faglig interesse Frem søger selv relevant litteratur Skaber sit eget projekt	Kan selv styre arbejdsprocessen (har selvdisciplin) Kan selv tage højde for, hvordan andre faktorer i tilværelsen influerer på specialeprocessen (job, familie, etc.) og foretage justeringer herfor Opsøger selv vejledning, når der er behov for det Påtager sig en aktiv rolle til vejledningsmøder/kan håndtere og bruge kommentarer Kombinerer/ anvender teorier og metoder på nye måder Kan håndtere et stort/komplekst materiale Er kritisk/kan virkelig tænke	Besvarer den rejste problemformulering i det færdige speciale Hele eller dele af specialet kan publiceres i en eller anden form og lægger nyt til fagets særlige videner/originat Bliver selvstændig erhvervsdrivende Gør karriere
Den mindst selvstændige studerende	Træffer ingen valg vedrørende eksamensform Beder om at få/ får tildelt en vejleder Beder om at få/ får tildelt et emne Beder om at få/ får stillet en problemstilling, er ikke i stand til at formulere et fagligt problem Målvetter specialet mest muligt til et bestemt, eksisterende job/skriver speciale i en virksomhed med givet problemformulering/ laver udredningsarbejde Kan ikke selv fremsøge relevant litteratur/ beder om at få eller får udstukket litteratur Indgår i et eksisterende projekt	Kan ikke selv styre arbejdsprocessen (mangler selvdisciplin) Tager ikke højde for, hvordan andre faktorer i tilværelsen influerer på specialeprocessen (job, familie, etc.) og kan ikke justere herfor Opsøger ikke selv vejledning ved behov Påtager sig en passiv rolle til vejledningsmøder/ møder uforberedt og/kan ikke håndtere og bruge kommentarer Anvender teorier og metoder på kendte måder, som den studerende er blevet præsenteret for i undervisningen/ gennemgår kun en teori Forsøger ikke at/kan ikke håndtere et stort/komplekst materiale Er ikke kritisk/tankemæssig døvenskab	Besvarer ikke den rejste problemformulering i det færdige speciale Specialet er en overbesørgelse/ et mangleprodukt/er kooverform Får et lønmodtagerjob

(Jensen, T.W. 2016)

Spørgsmål

Hvilke forventninger kan man fremover have til den studerendes selvstændighed i forhold til specialet?

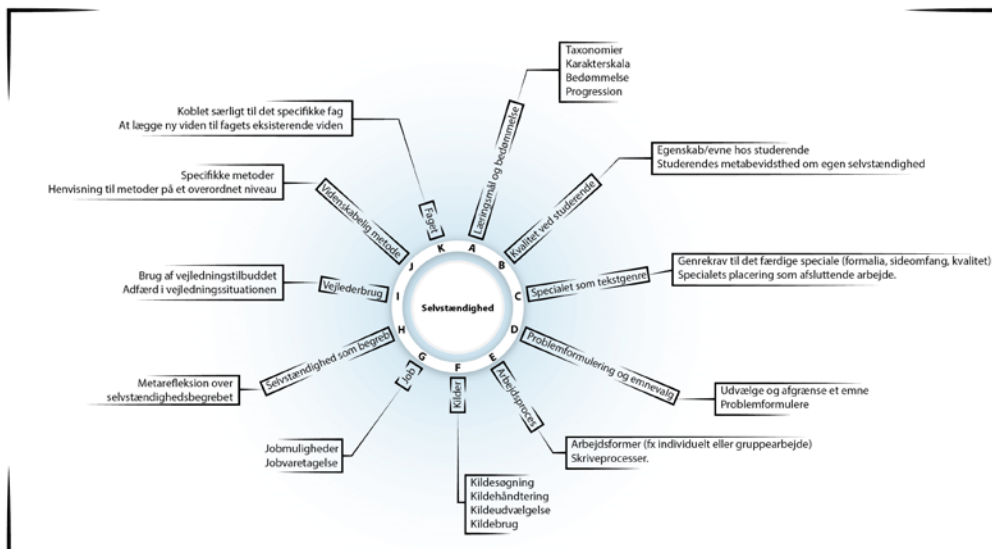
1. Er der forventninger, der må fastholdes?
2. Er der forventninger, der må fraviges?
3. Er der nye forventninger, der må tilføjes?

	Specialeopstart	Undervejs i specialeskrivningsprocessen	Efter aflevering
Den mest selvstændige studerende	<ul style="list-style-type: none">Vælger selv eksamensformUdvælger selv en vejleder efter egne kriterierVælger selv emne (høst et, der ikke er præsenteret i undervisningen)Formulerer selv en problemstillingSkriver speciale alene efter faglig interesseFrem søger selv relevant litteraturSkaber sit eget projekt	<ul style="list-style-type: none">Kan selv styre arbejdsprocessen (har selvdisciplin)Kan selv tage højde for, hvordan andre faktorer i tilværelsen influerer på specialeprocessen (job, familie, etc.) og foretage justeringer herefterOpsøger selv vejledning, når der er behov for detPåtager sig en aktiv rolle til vejledningsmøder/kan håndtere og bruge kommentarerKombinerer/ anvender teorier og metoder på nye måderKan håndtere et stort/komplekst materialeEr kritisk/kan virkelig tænke	<ul style="list-style-type: none">Besvarer den rette problemformulering i det færdige specialeHele eller dele af specialet kan publiceres i en eller anden form og lægger nyt til fagets særlige viden/er originaltBliver selvstændig erhvervsdrivendeGør karriere
Den mindst selvstændige studerende	<ul style="list-style-type: none">Trafker ingen valg vedrørende eksamensformBeder om at få/ får tildelt en vejlederBeder om at få/ får tildelt et emneBeder om at få/ får stillet en problemstilling, er ikke i stand til at formulere et fagligt problemMåletter specialt mest muligt til et bestemt, eksisterende job/skriver speciale i en virksomhed med givet problemformulering/ laver udredningsarbejdeKan ikke selv fremsøge relevant litteratur/ beder om at få eller får udstukket litteraturIndgår i et eksisterende projekt	<ul style="list-style-type: none">Kan ikke selv styre arbejdsprocessen (mangler selvdisciplin)Tager ikke højde for, hvordan andre faktorer i tilværelsen influerer på specialeprocessen (job, familie, etc.) og kan ikke justere herforOpsøger ikke selv vejledning ved behovPåtager sig en passiv rolle til vejledningsmøder/ møder uforberedt op/kan ikke håndtere og bruge kommentarerAnvender teorier og metoder på kendte måder, som den studerende er blevet præsenteret for i undervisningen/ gennemgår kun en teoriForsøger ikke at/kan ikke håndtere et stort/komplekst materialeEr ikke kritisk/tankemæssig døvenskab	<ul style="list-style-type: none">Besvarer ikke den rette problemformulering i det færdige specialeSpecialet er en overbesopgave/ et mangleprodukt/er kopieretFår et lønmodtagerjob

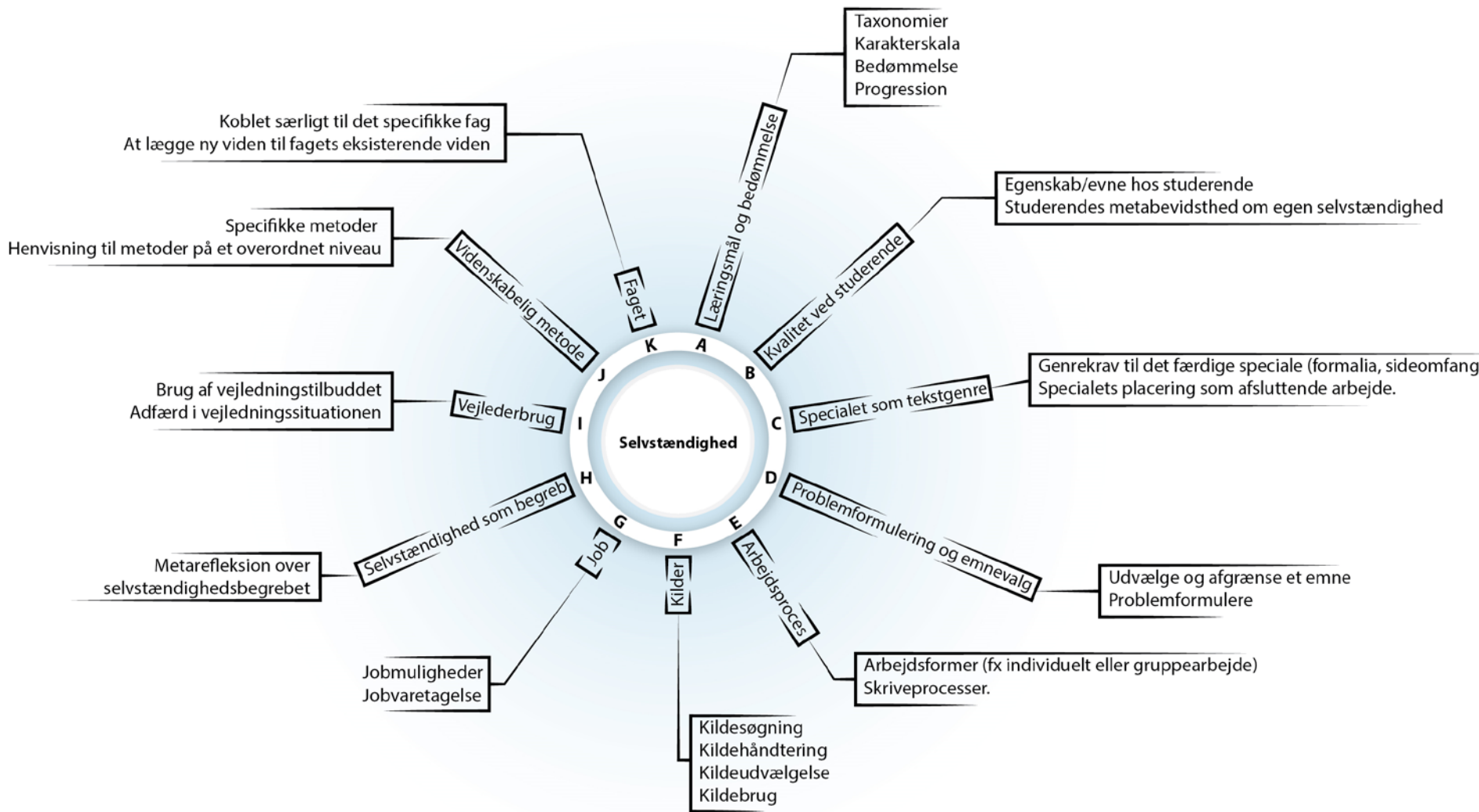
(Jensen, T.W. 2016)

Selvstændighedshjulet

Model over elleve dataforankrede dimensioner, selvstændighedsbegrebet anvendes i forhold til.

(Jensen, T.W. 2016)

SELVSTÆNDIGHEDSHJULET I BRUG

- ▶ Hjulet siger ikke noget om, hvordan man skal forstå selvstændighed – hverken på tværs af eller inden for fagene
- ▶ Hjulet siger noget om, i forhold til hvilke dimensioner, der tales om selvstændighed
- ▶ Hjulet kan bruges at skærpe opmærksomheden på, hvordan vi forstår og definerer selvstændighed, fx i grupper af specialevejledere og mellem vejleder og studerende

FORNYET FOKUS PÅ SELVSTÆNDIGHEDSBEGREBET

Hvis den tætte forbindelse mellem selvstændighedsbegrebet og specialet kappes og/eller selvstændighedsbegrebet gennem manglende refleksivitet gradvist tømmes for betydning, så mister specialet sin rolle som et centralt uddannelseselement.

Sker dette, vil det blive meget vanskeligt at finde andre måder på ny at bringe selvstændighedsbegrebet ind i diskussionen om de videregående uddannelsers formål, og udgrænses dette perspektiv helt vil det få vidtrækkende konsekvenser for både de faglige miljøers og de færdige kandidaters selvforståelse.

(Jensen, T.W. 2016, s. 212)

Referencer

- Andersen, H.L. & T.W. Jensen. 2007. *Specialevejledning – rammer og roller*. Samfundslitteratur.
- Andersen, H. L., & Tofteskov, J. 2008. *Eksamen og eksamensformer – betydning og bedømmelse*. Samfundslitteratur.
- Barnett, R. 2004. "Learning for an unknown future". *Higher Education Research & Development*, 23 (3)
- Bach-Nielsen, C. (Ed.). 2002. *Dannelse, uddannelse, universiteter*. Aarhus Universitetsforlag.
- Blåsjö, M. 2004. *Studenters skrivande i två kundskapsbyggande miljöer*. Almqvist & Wiksell.
- Gunneng, H., & Ahlstrand, E. 2002. *Quality indicators in final theses in higher education – a comparative pilot study*. Linköpings Universitet.
- Hamilton, P., Johnson, R., & Poudrier, C. 2010. "Measuring Educational Quality by Appraising Theses and Dissertations: Pitfalls and Remedies". *Teaching in Higher Education*, 15 (5), 567.
- Horn, F., & Nielsen, H. K. 2003. *Universiteter til tiden? Klim*.
- Jensen, T.W. 2016. *Bjerget og sumpen – en undersøgelse af det danske universitetsspeciales betydninger med afsæt i humaniora*. Aarhus Universitet, ph.d.-afhandling
- Jensen, T. W., & Bengtsen, S. S. 2011. "Fra løsninger til nye spørgsmål: Kandidatspecialet som forskningsfelt". *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, (10).
- Laursen, P. F. 2005. "Hvad siger specialerne om, hvad de studerende har lært?" I *Hvad lærer de studerende, hvordan lærer de, og hvad fører uddannelsen til?*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

Referencer

- Lea, Mary R., and Brian V. Street. 1998. "Student writing in higher education: An academic literacies approach." *Studies in higher education* 23.2: 157-172.
- Lillis, Theresa, and Joan Turner. 2001. "Student writing in higher education: contemporary confusion, traditional concerns." *Teaching in Higher Education*. 6.1: 57-68.
- Nielsen, G. B. 2010. *Student figures in friction – explorations into Danish university reform and shifting forms of student participation*. Danish School of Education, ph.d.-afhandling
- Rasmussen, P. 2012. "Kortere studietider: Krav og konsekvenser". *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 7
- Sarauw, L. L. 2011. *Kompetencebegrebet og andre stileøvelser: Fortællinger om uddannelsesudviklingen på de danske universiteter efter universitsloven 2003*. Københavns Universitet, ph.d.-afhandling
- Sørensen, N. H., & Carlsson, M. 2002. *Quality indicators in final theses in higher education – a comparative pilot study: Case-study from the Danish university of education, goals and assessment, the process of writing a thesis*. Linköpings Universitet: Filosofiska Fakulteten.
- Ulriksen, L. 2009. "The Implied Student". *Studies in Higher Education*, 34 (5).
- Wichmann-Hansen, G & Jensen, T.W. 2013, 'Processtyring og kommunikation i vejledningen'. i L. Rienecker, P.S. Jørgensen, J. Dolin & G.H. Ingerselv (red.), *Universitetspædagogik*. Samfundslitteratur, s. 329-350.
- Öst, I. U. 2009. *Kampen om den högre utbildningens syften och mål. En studie av svensk utbildningspolitik*. Örebro Universitet. Örebro Studies in Education, ph.d.-afhandling

Hvordan kan vejledningen gøres (mere) effektiv uden at det faglige niveau sænkes?

DISPOSITION

1. Giv tydelig procesvejledning
2. Hold effektive vejledningsmøder
3. Reager hurtigt hvis der ikke er "fremdrift"
4. Sørg for at du ikke er den eneste ressource

1. Giv tydelig procesvejledning

AFSTEM FORVENTNINGER **TIDLIGT!**

Skriv f.eks. et vejlederbrev

(Rienecker et al 2005, Wichmann-Hansen & Wirenfeldt Jensen 2013, Laustsen et al 2012)

- *Din* beskrivelse af hvad du typisk tilbyder og forventer
- Omfang: 1-3 A4 sider
- Indhold:
 - Rammer
 - Roller
 - Tekstfeedback

VURDER OG JUSTER ARBEJDSPLANER

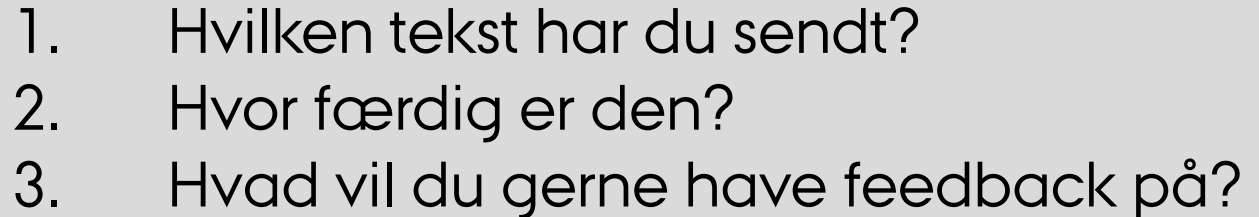
(Handal & Lauvås 2006, Rienecker et al 2005)

- ▶ Aftal tidligt milepæle og tidsfrister
- ▶ ”Minispeciale” og kalenderoverblik
- ▶ Tal om ambitioner – Flyt fokus fra karakterer til arbejdsindsats/tidsforbrug
- ▶ Fortæl de studerende, at de ikke skal ”gemme” vejledning

2. Hold effektive vejledningsmøder

STIL KRAV OM FORBEREDELSE

- ▶ Dagsorden
- ▶ Tekstudkast – i god tid
- ▶ Følgebrev (max. 1/2 A4 side)

-
1. Hvilken tekst har du sendt?
 2. Hvor færdig er den?
 3. Hvad vil du gerne have feedback på?

STIL KRAV OM EFTERBEHANDLING

- ▶ Spørg til den studerendes udbytte + næste skridt
- ▶ Bed den studerende sende et kort referat af mødet
- ▶ Aftal og kalendersæt næste møde

**3. Reager hurtigt
hvis der ikke er "fremdrift"**

FOKUSER PÅ PROCESSEN

- ▶ Genoptag kontakten
- ▶ Drøft problemet. Og identificer årsager (hvis muligt)
- ▶ Reetabler den studerendes ”energi i projektet”
- ▶ Lav en ugentlig kontrakt: Hvad skal I hver især gøre fra nu af?
- ▶ Henvis evt. til støtte- og rådgivningsmuligheder, f.eks.:
 - Studievejledningen <http://studerende.au.dk/studier/fagportaler/aarhus-bss/studievejledning/>
 - Studenterrådgivning <http://studerende.au.dk/trivsel/her-kan-du-faa-hjaelp/studenterraadgivningen/>
 - Specialpædagogisk støtte <http://studerende.au.dk/sps/>
 - Studenterpræsterne <http://studerende.au.dk/trivsel/vaerktoejer/hjaelp/studenterpraesterne/>

FOKUSER PÅ TEKSTEN

- ▶ Se teksten. Nøjes ikke med at snakke!
- ▶ Stil i en periode *produktions*-krav i stedet for *produkt*-krav
- ▶ Undersøg om specialet har 1) faglig systematik og 2) en eksplicit problemformulering? Hvis ikke:
- ▶ Overvej at forfatte et udkast til en problemformulering og struktur sammen med specialeskriveren
- ▶ Sig helt klart om du mener specialet i sit grundlag holder eller bør ændres. Giv **grønt** eller **rødt** lys. Ikke **gult**!

**4. Sørg for at du ikke
er den eneste ressource**

- ▶ Henvis til specialegrupper/skrivegrupper.
- ▶ Her er en god folder, som kan gives til studerende:
http://samf.ku.dk/pcs/pdf_filer/Skrivegrupper_2013.pdf
- ▶ Lav kollektiv vejledning
- ▶ Her er en god lille bog med konkrete råd til vejledere:
http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Forskning/Ebog_-_Kollektiv_akademisk_vejledning.pdf

FORDELE VED KOLLEKTIV VEJLEDNING

(Cavallin 2006, Samara 2007, Lillefjord & Dysthe 2008, Dysthe et al 2006, Nordentoft et al 2013, Wichmann-Hansen et al 2014, Thomsen et al 2014, Nexø 2015)

- ▶ Du slipper for at sige det samme flere gange
- ▶ De studerende får feedback fra flere
- ▶ De studerende er mindre alene med deres projekter
- ▶ De studerende kommer hurtigere i gang med skrivningen
- ▶ De studerende lærer hurtigere at genkende og anvende fagets kriterier

GODE RÅD TIL KOLLEKTIV VEJLEDNING

- ▶ Suppler din kollektive vejledning med (få) tilbud om individuel vejledning
- ▶ Læg en fast mødeplan for semestret, herunder deadlines for aflevering af tekstudkast
- ▶ Kommuniker formålet og fordelene ved mødeformen (Lav en lille "salgs-tale")
- ▶ Sørg for at de studerende kender præmisserne og forventningerne til deres indsats (Forberedelse er en "adgangsbillet")
- ▶ Ritualiser vejledningen, dvs. organiser i store træk vejledningen ens hver gang
- ▶ Styr taletiden stramt
- ▶ Tag rollen på dig som facilitator og hav fokus på at sikre kvaliteten af peer-feedback. Bed f.eks. de studerende uddybe/præcisere deres feedback eller følge en bestemt feedback struktur (f.eks. De 3 K'er: kærligt, kritisk, konstruktivt)

Referencer

- Cavallin, C. (2006) Gruppebaseret vejledning med én veileder I masterstudiet. I: Olga Dysthe & Akylina Samara (red.) Forskningsvejledning på master- og doktorgradsnivå. Oslo: Abstrakt Forlag, pp: 56-64
- Dysthe, O., Samara, A., & Westrheim, K. (2006). Multivoiced supervision of Master's students: a case study of alternative supervision practices in higher education. *Studies in Higher Education*, 31 (3): 299-318
- Handal, G. & Lauvås, P. (2006). *Forskerveilederen*. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, Norge, 2006.
- Laustsen, S., Wichmann-Hansen, G., Agaard, H., Bahrami, G., Dreyer, P. (2012) Brugen af vejlederbrev til universitetsstuderende – en diskussion af dets betydning i vejledningsprocessen, *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 12: 46-55
- Lillejord, S., & Dysthe, O. (2008). Productive learning spaces—a theoretical discussion based on two cases. *Journal of Education and Work*, 21(1):75–89.
- Nexø Jensen, H. (2015) Opgave- og skrivevejledning i klynger. Håndbog for undervisere og vejledere på videregående uddannelser. Kbh.: Forlaget Samfundslitteratur.
- Nordentoft, H.M., Thomsen, R., & Wichmann-Hansen, G. (2013). Collective academic supervision: a model for participation and learning in higher education. *Higher Education*, 65 (5): 581–93
- Rienecker L, Harboe T, Stray Jørgensen P. (2005) *Vejledning – en brugsbog for opgave- og specialevejledere på videregående uddannelser*. Fr.berg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Samara, A. (2007). Group supervision in graduate education: a process of supervision skill development and text improvement. *Higher Education Research & Development*, 25 (2): 115–29

Referencer (fortsat)

Thomsen, R., & Nordentoft, H.M. (2012). Kollektiv akademisk vejledning – et bud på en ændret organisering af vejledningen på universitetet. Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift, 7(12): 106-16

Wichmann-Hansen, G., Thomsen, R., & Nordentoft, H.M. (2014). Challenges in Collective Academic Supervision: supervisors' experiences from a Master Programme in Guidance and Counselling. Higher Education, 70 (1): 19-33.

Wichmann-Hansen, G & Jensen, TW. Processtyring og kommunikation i vejledning. I: Lotte Rienecker, Peter Stray Jørgensen, Jens Dolin og Gitte Holten Ingerslev (red.) *Universitetspædagogik*. Forlaget Samfundslitteratur, 2013, pp: 329-50

Link

Wichmann-Hansen, G. Effektiv vejledning i en fremdriftsreform <http://cul.au.dk/nyheder-og-artikler/artikler/artikel/effektiv-vejledning-i-en-fremdriftsreform/> (En kort artikel, der opsummerer oplæggets hovedpointer)